

pincével semmisítették meg. Az előkerült leletanyag (nagy mennyiségű kerámia, érem stb.), valamint egyes építészeti részletek alapján elmondható: a nagyméretű épületet a 15. században közvetlenül a már álló kisebb lakóház mellé emelték; a kapcsolódó pince is ekkor épülhetett. Használatát egyértelműen jelzi az É-i zárófalhoz kapcsolódó leletgazdag, Mátyás-dénárral keltezett réteg. A 16. sz. első felében elnéptelenedő házak egyes részeit – így a fentebb említett pincét is – a 18. században újrahasznosították, majd a század második felében megszüntették. Az eredetileg árnyékszékaként szolgáló helyiséget csak a 19–20. században temették be véglegesen.

Az épület középkori funkciója nem tisztázott; méretei és meglevő részletei azonban arra utalnak, hogy rangos személy városi lakópalotája, esetleg középület lehetett. A területen több ponton megfigyelhettük a házak építését közvetlenül megelőző korszak, a 14. sz. első felének régészeti nyomait is. Itt ebben az időben egy – teljes méreteiben és hatáiraiban egyelőre nem ismert – udvar húzódott. A sárga, agyagos, letaposott felszínű kora Anjou-kori járószintről 2006–2007-ben összesen 10 személgödör, egy téglalap alaprajzú ásott kút és egy viszonylag rövid ideig használt külső agyagkemence vagy kohó maradványai kerültek elő.

Az eredetileg valószínűleg agyagkitermelő-helyként ásott gödrök jellege és betöltése igen hasonló képet mutat: egy bronzkori és egy a 16. sz. első felére keltezhető objektum kivételével mindegyiket a 14. sz. első felében ásták. Kerek, vagy kissé ovális alaprajzúak, a középkori udvarszintről mért mélységük átlagosan 3–4 m, lefelé szűkülőek. Néhányban famaradványok (esetleg deszkabéllet?) nyomai is voltak. Betöltésük gazdag leletanyagot tartalmazott: az ép és töredékes kerámiaedények (fazekak, korsók, csészék) mellett a nagyszámú üvegtöredéket (összeállítható velencei, cseppes és festett poharak) említhetjük. Előbukkant egy unikális leletnek tekinthető bronz, úgynevezett „mandorla” formájú pecsétnyomó (egy csuklyás köpenyt viselő ólomfigura) is. Az egyik gödörben 12 különböző méretű, réz vagy bronz öntésére szolgáló öntőtégely hevert. Ez a leletegyüttes különösen fontos annak fényében, hogy öntőtégelyek töredékei amúgy is nagy számban kerültek elő a 14. századi rétegekből. Mindez egy a közelben fekvő, máig ismeretlen ötvös- vagy bronzöntőműhely létét feltételezi, ásatási területünkön ugyanis a fentebb említett kemence- vagy kohómaradványon kívül nem került elő műhelyre, vagy műhelyépületre utaló objektum. A terület közelében fekvő ötvös- vagy bronzöntőműhely elméletét erősíti az is, hogy a 14. századi udvarszinten találtuk azt az ólomlemezdarabot, amelyre Károly Róbert 1329-ben vert garasának próba-keretét nyomták.

A két épülettől É-ra és K-re nyitott szelvényekben újabb épületek nyomát nem találtuk. Mindkét sávban több ponton a már fentebb említett késő középkori pataköves, kavicsos külső udvarszint került elő. A nagy épülettől É-ra fekvő egyik szelvényben egymástól jól

elkülöníthető rétegsort figyelhettünk meg: egy viszonylag vastag, 17–18. századi leletanyagot (habán jellegű kerámia, kegyérem, pipa, golyóöntőforma stb.) tartalmazó feltöltés alatt közvetlenül a 15. századra keltezhető kavicsos udvarszint húzódott. (Ez egyértelműen kapcsolódott a nagy épület ÉNy-i sarkához, feltehetően azzal egykorú.) Ezt átvágva Károly Róbert-pénzekkel keltezett agyagos, letaposott, 14. századi szintet találtunk; valószínűleg ugyanazt, amely az ásatási terület D-i felén is húzódik.

A Rév utca 4. sz. telektől É-ra fekvő, kavicsos-murvás, a tornacsarnoktól a 11. sz. útig húzódó keskeny útfelületen (Hrsz.: 85) kutatás nem folyt. A 2007. évi ásatási eredmények alapján az valószínűsíthető, hogy ezen a területen épületmaradvány nem várható.

A 2006–2007-ben a Rév utca 4. területén folytatott ásatásokat összevetve a környéken folyt korábbi kutatásokkal (különösen a Rév utca 4. sz. telektől közvetlenül É-ra húzódó úgynevezett „Városközpont” területét), több fontos megállapítást is tehetünk a település topográfijára nézve. Valószínűleg erre a részre lokalizálhatjuk a késő középkori Visegrád piactérét. A körülbelül 200×100 m-es tér egykor a Duna felé nyitott volt, három oldalát U-alakban házak és házsorok övezték. Ennek D-i oldala, a mai Rév utca vonala sűrűn beépített és lakott része volt a városnak a 14. századtól a 16. sz. első feléig, É-i fele kevésbé ismert. A 14–15. században (két nagyobb épület kivételével) a tér nagyrészt beépítetlen maradt; ennek okaként elképzelhető a Dunához való közelség is. A legvalószínűbb mégis az, hogy e helyütt kereskedelmi és kézműves tevékenység folyhatott, amely a vásározás, esetleg az ezzel együtt járó tűzveszély miatt szabad területet igényelt.

Az egykori piactéren 2003–2004-ben folyó régészeti kutatások során számos bizonyíték került elő arra nézve, hogy a 14–15. században az egész területet folyamatosan használták: a pataköves-kavicsos út- és járőfelületek mellett külső tűzhelynyomok, alkalmi tüzelőhelyek, ideiglenes épületek meglétére utaló cölöp- és karólyukak, sövényfalú, paticsal tapasztott 14. századi ház maradványai egyaránt előbukkantak.

A piactér és környéke (Rév utca–Fő utca–11. sz. út–Mozi köz által közbezárt rész) tehát egyértelműen a tatárjárás után kialakuló városias jellegű település részét képezte; a későbbiekben, Károly Róbert uralkodása alatt ebből fejlődött ki a kiváltságokkal is felruházott középkori Visegrád.

Munkatársak: az ELTE Régészettudományi Intézetnek hallgatói.

KOVÁTS ISTVÁN – GRÓF PÉTER

386. Vitnyéd, Kishely-dűlő

(Győr-Moson-Sopron megye) B

2007. július 2–6. között próbafeltárást végeztünk a falu D-i határában, a 05/17 hrsz. telken. Az előzetes terepbejárás alapján feltételezett lelőhely meghatározásához kutatóár-

kokat húztunk a terület középső, kissé magasabban fekvő részén É-D és K-Ny irányban. A kb. 30 cm vastagságú, erősen kavicsos humuszréteg rendkívül keménynek bizonyult, az altalajt pedig bányászásra alkalmas sóder alkotta. A kedvezőtlen viszonyok ellenére a kutatott részen viszonylag intenzívnek tekinthető településnyomokat dokumentáltunk. Több földfelszínre épített, oszlopszerkezetes épület részletét találtuk meg, illetve egy 7 oszlophely alkotta ÉNy-DK irányú sort is felfedeztünk. Ezenkívül egy K-Ny irányú sekély és keskeny, valamint két valamivel nagyobb, ÉNy-DK irányú árok és gödör jelentkezett.

Összesen 31 objektumot azonosítottunk, továbbá 1 gödörsírt a talajszinttől mintegy 70–80 cm mélységben, mely utóbbi azonban jelenkori temetkezésnek bizonyult. A gyűjtött leletanyag túlnyomó része kerámiatöredék, melyek a késő bronzkori urnamezős kultúra időszakára datálhatók.

POLGÁR PÉTER

387. Vonyarcvashegy, Mandulás-lakópark (MRT 1. k. 13/1 lh.)

(Zala megye) U, Ró

A 2178/11, 12, 13, 14, 16. hrsz. ingatlanokon, a 71. sz. út É-i oldalán a Fő út és a Mandulás utca által határolt részen, egy lakópark házainak építése miatt végeztem régészeti próbafeltárást 2007. január 10–22. között. A kutatást indokoltá tette, hogy a jelenlegi területtől É-ra mintegy 200 méterre 2005-ben Straub Péter késő LT, kora római kori objektumokat tárt fel. Irodalmi adatok alapján (MRT 1. 13/1; 55/3) újkőkori, késő rézkori, bronzkori, késő vaskori és római telepnyomokkal is számolni kellett a területen.

A lakóházak területét kutatóárokokkal szondáztam meg, melyek közül a 2178/13 és 2178/14 hrsz. ingatlanokon (III és IV. kutatóárok) a próbafeltárást pozitívnak bizonyult. A két ingatlan területén vastag eróziós réteg alatt (felszíntől számított 160–180 cm) összesen 22 objektumot tártunk fel. Közülük 17 cölöplyuk, 4 hulladék-gödör és 1 zsugorított csontvázas sír volt. A lelőhelyről két objektum betöltéséből kerültek elő késő neolitikus lengyeli kultúrába sorolható kerámiatöredékek, valamint szentgáli radiolaritok. A zsugorított sírban ÉK-DNy-i tájolással egy gyermeket helyeztek el, bal oldalára fektetve, arccal keletnek. A sírban mellékletet nem találtunk. Fontos momentum, hogy a lelőhely K-i felén húzott I. sz. kutatóárokban a vastag eróziós rétegben római tetőcserepek töredékei kerültek elő.

A terület a 13/1 alatt Gyenesdiás–Vonyarcvashegy határrészén leírt késő neolitikus lelőhely része lehet.

A területen megelőző feltárással folytattam a kutatást október 9. és december 13. között, 243 m² nagyságú területen. Ennek során 48 telepobjektum és 1 sír került elő. A telephez tartozó objektumok (cölöplyukak, szemetes gödrök) a középső neolitikus DVK valamint a római kor időszakára keltezhetőek. A telepanyagból külön említést érdemel egy félig földbe mélyített, a ház sarkaiban cölöp-

lyukkal ellátott, római korra keltezhető ház és egy egyelőre ismeretlen funkciójú, szintén a római korra keltezhető K-Ny-i irányban 5 párhuzamosan futó alapárokrendszerből álló konstrukció. Előkerült egy melléklet nélküli, bal oldalára fordított, K-Ny-i tájolású gyermek csontváza is. A csontváz egy É-D-i tájolású, a leletek alapján DVK időszakra keltezhető árokban került elő.

A leletanyag a készthelyi Balatoni Múzeumba került.

HAVASI BÁLINT

388. Zalabér, Páskom-dűlő

(Zala megye) R

A részletes tanulmányt lásd a kötet 5. oldalán!

BASTICZ ZOLTÁN

389. Zalaegerszeg, Balatoni út

(Zala megye) Kk, Kú

Zalaegerszeg város közműrekonstrukciója során a Balatoni úton a Mária Magdolna plébániatemplom D-i oldala mentén új vízvezetékot fektettek. Ezen a területen terült el Zalaegerszeg középkori temetője, amelyet részben feltártak. Az új vezetékot a már korábban itt futó vezeték nyomvonalán fektették le, így a földmunka csak a már korábban közműfejtés során megbolygatott sírokat érintette.

A kiásott földben nagy mennyiségű emberi csontot gyűjtöttünk össze, amelyet a Göcseji Múzeumba szállítottunk. A csontok mellett edénytöredékek, bronzból készült ruhadíszek kerültek elő, illetve egy 1570-ben vert ezüstérme.

Munkatárs: Eke István.

VÁNDOR LÁSZLÓ

390. Zalaegerszeg, Berekalja II.

(Zala megye) R, N

2007. szeptember 17. és október 17. között a 74. sz. út Ny-i oldalán ivóvíz- és szennyvízvezeték több száz méter hosszú árkának ásása, illetve az út két oldalán útkorrekciót kísérő földmunkák tettek szükségessé szakfelügyeletet a Berekalja II néven ismert régészeti lelőhelyen.

Régészeti jelenségeket a Géva-hegyre vezető kavicsos út két oldalán, illetve a feltört műút alatt, továbbá a 74. sz. út korrekcióval érintett K-i oldalán találtunk. A közel 100 m²-nyi területen feltárt 20 régészeti objektum árokba eső részét feltártuk. Részben középső rézkoriaknak, részben feltehetően szintén rézkorinak és késő népvándorlás korinak bizonyultak.

STRAUB PÉTER

391. Zalaegerszeg, Besenyő utca 81/a

(Zala megye) Kő

A 1722/1 hrsz. ingatlanon 2007. május 4–7. között végeztünk megelőző feltárást, mert az építkezés földmunkái